

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**EXIMI-//VM PLANEQVE DIVI-//NVM OPVS
INCOMPARABILIS// Theologi Dionysij, professione
Car//thusiani, in quo opere contine[n]tur// quinque
humanae uitae specu//la**

Dionysius <der Kartäuser>

Coloniae, 1540

De emolimentis pœnitentiæ. Cap. IIII.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55481](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55481)

SPECVLVM.

Luc. 3.

suadet beatus Iohannes Baptista, dicēs, Facite ergo fructus dignos pœnitentię. Exēplo beatę Marię Magdalenę de qua beatus Gregorius in quadam Homilia sic dicit, Quot habuit in se Maria oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. Cōuertit ad numerum uirtutum numerum criminum, ut totum inferuaret deo in pœnitentia, q̄cqd ex se contempserat deum in culpa.

De emolimentis pœnitentię.

Cap. III.

Hier. 18

Circa quartum principale notandum est, q̄ quatuor sunt pœnitentię emolimenta. Nā per pœnitentiam Christum nobis reconciliamus, angelos lētificamus, animas n̄ras imo nosmetipsos reformamus, & demones confutamus. Dico ergo primo, q̄ per pœnitentiam Christum nobis reconciliamus. Vnde Hieremias Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo q̄d cogitauit ut facerem ei. Ecce mirabilis modus reconciliationis tanti domini, q̄ uult quasi ad paria iudicari cū homine seruo suo. Vnde ad modum hominis loquitur de seipso dicens, Si homo uult pœnitere de peccato suo, ipse etiam uult pœnitere de malo q̄d cogitauit ut faceret ei. i. uult ad modum pœnitentis se habere. Sic & nobiles impatores pulchrū uindictę genus re

putauerunt ignoscere, & noxijs poenitentibus con-
cedere ueniam post reatum. sicut dicit Petrus de
uineis in quadam epistola. Secundo angelos letifi-
camus. Iuxta illud Lucę, Gaudium erit corā an-
gelis dei super uno peccatore poenitentiam agen-
te. Legimus 3. Regum 6. Quod Salomō fecit an-
gelos fieri in propiciatorio templi, de quibus quatu-
or ibi legimus. Fuerunt enim illę imagines de li-
gnis oliuarum, secundo habuerunt alas extensas,
tertio habebant pedes obliquos & eleuatos et ad
ambulandum paratos, quarto peruersis uultibus
mutuo se respiciebant. Primo ergo fuerunt isti no-
ui angeli Salomonis de oliua syluarum. Anti-
quitas enim fuerunt ferrei propter incompassionē
& duritiam, quia hominibus non compatiēbantur
nunc autem sunt de lignis oliuarū, quia nobis mi-
sericordes & pij facti sunt. Primi habebant alas
dimissas, quia inuite & cum difficultate ad homi-
nes ueniebant, sed quia modo cito ad nos ueniunt
ideo alas expansas habent. Olim laudabant deum
soli, sed modo in laudando hominibus se sociant.
Olim naturam nostram quasi insigniam despicie-
bant, modo uidētes eam in Christo exaltatam in
stuporem & admirationem conuertuntur. Vnde
se mutuo respicere dicuntur, quia de innouatione
naturę nostrę specialiter admirantur. Et nota, quod
dixit poenitentiam agente, & non dixit poeniten-
tiam cogitante, quę est poenitentia procrastinan-

Luc. 14.

SPECVLVM.

tium, nec dicit poenitentiam docente & non facte, q̄ est poenitentia uerborum predicatorum, nec dicit poenitentiam ostendente, q̄ est poenitentia hypocritarum & simulatorum, sed poenitentiam agente, q̄ est poenitentia deuotorum. Gaudent ergo angeli de poenitentia peccatoris. Primo q̄a uident suę custodię commissum tam gloriosum fructum consecutum, sicut medicus gaudet, quando uidet suę curę commissum reparatũ & consuetę ualitudini restitutum. Secundo q̄a uident ex peccatoribus conuersis suum adimpleri numerum. Tertio, q̄a uident ad laudandum deũ se tale habere consortium. Igitur per nostram poenitentiam angelos letificamus. Tertio nosmet ipsos per poenitentiam reformamus. Sicut enim docet Boethius q̄rto de consola. Homo secundũ uaria uicia q̄bus indulget, in naturam bestiarum transformatur, sicut inquietus in lingua comparatur cani, insidiator callidus uulpi, acediosus asino, luxuriosus hirco, & sic de alijs. Ratio huiusmodi est, q̄a anima hoĩs est sicut cera mollis. Cera enim calefacta & mollificata recipit effigiem illius rei cui applicatur. Vnde si applicetur sigillo cui impressa est figura leonis, induet cera effigiem leonis, si applicetur sigillo cui insculpta est forma lupi uel uulpis, cera cõsimilem induet figuram. Isto modo, anima rerum, q̄bus se per amorem applicat, effigiem induit, & in illas se transformat. Vnde dicit uenerabilis Hugo in lib. de arra anime, q̄

Nra poenitentia angelos letificat.

ea uis est amoris ut talem se esse necesse sit, quale est id quod amas, & quod tibi per affectum coniungis, necesse est ut in ipsius similitudinem dilectionis societate transformeris. Figuram de hoc habemus apud Danielem. Quod Nabuchodonosor propter culpam suam ab hominibus est eiectus & foenum ut bos comedit, sed postea recuperavit penitens quod amiserat. Sed notandum, quod penitentia hominis reformatiua tres habere debet conditiones, uidelicet integritatem, taciturnitatem, diuturnitatem. Quae quidem conditiones per tres litteras huius dictionis homo designantur. H uero non littera, sed aspirationis nota secundum Priscianum. Per primum enim o, signatur integritas penitentiae. Integrum enim est quod plenum est & circulare, & circularis figura perfectissima & plenissima est, & circulus inter figuras superficilias. Perfectissima figura est, quia non est possibile, quod aliquid addatur in linea circulari omnino secundum Aristotilem primo caeli. Penitentia igitur debet esse perfecta & integra, ut uidelicet omnis pars corporis, per quam homo peccauit, puniatur. Sic etiam sicut quilibet peccauit uidelicet lingua pro multiloquio puniatur orationibus, pedes peregrinationibus, uenter ieiunijs. Per secundam litteram, scilicet m, designatur taciturnitas, quae ad penitentiam requiritur, ne fiat pompa uel ostentatione, Et bene m signat taciturnitatem, quia illa sola inter alias litteras potest proferri labijs clausis

Daniel. 4

T

SPECVLVM.

Rom. 2

& labijs suaviter imprimitur. Tertia litera est o, & signat diuturnitatem siue finalem perseuerantiam, quia in alphabeto græco est o litera finalis. Pœnitentia autē si perfecta est usq̄a d finem esse debet, & talis hominem reformat de bestiali natura ad humanam, non tamen sine aspirationis nota, quia nisi spiritus sancti gratia per suam benignitatem hominem moueat, salubrem pœnitentiam non attentat. Iuxta dictum Apostoli ad Romanos. Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? Quartum emolumentum pœnitentię est q̄ per eam dēmones confutamus. Vehementer enim confunduntur, quādo eorum prodimus consilium, quando eorum euadimus carcerem, quia propter hoc a suis principibus grauius affliguntur, sicut custodes carcerum pro euasione incarcerationum puniuntur. Valde ergo agitantur inuidia, quādo uidēt nos eis prius similes per peccatum iterum esse reformatos atq̄ restitutos per pœnitentię sacramentum, q̄d nullo modo eis conceditur. Vnde de hominibus signanter dicitur p̄ me Petri. 3. Non tardat deus promissis, sed patienter agit propter uos nolens aliquem perire sed ad pœnitentiam reuertī. Pœnitimini ergo & conuertimini ut deleātur peccata uestra. Actuum tertio. Quoniam autem de necessitate uerę pœnitentię requiritur spes uenie. Sciendum, quod secundum sanctum Bernardum in sermone, spes humana in

deum per considerationem triplicem stabilitur.

Tria, inquit, considero, in quibus tota mea spes consistit, uidelicet charitatem adoptionis, ueritatē promissionis, potestatem redditionis. Primo enim debet homines mouere ad spei confidentiā, q̄ deus eos adoprauit in filios, & patrem eorum constituit semetipsum. Vnde beatus Bernardus super orationem dominicam: Mihi, inquit, dicatur oratio, cuius principium dulce nomine patrono sequētium petitionum obtinendarum prestat fiduciā. Et glosa Matthei. sexto. super hoc uerbo pater. In hoc datur fiducia quid negabit filijs, qui iam dedit quod pater est. Exemplum de filio prodigo. Vbi criminosus filius ad patrem rediens. tum amplexibus & osculis conuiujs & melodijs a patre recipitur. Vnde ad Romanos dicitur. Stamus & gloriamur in spe glorię filiorū dei. Secundo debet homines mouere ad spei confidentiam, ueritas promissionis. Deus enim est qui mentiri non potest qui nobis ueniam pollicetur, & gloriam per totam scripturam sacram, quam habemus a deo sicut quoddam obligatorium maxime securitatis. Vnde scribit Apostolus ad Romanos. Per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Et in psalmo. Memor esto uerbi tui seruo tuo, in quo spem dedisti. Tertio creat in nobis spem, potestas redditionis, non enim impotēs est, sed omnipotens ad cōplendū pmissa, & ideo

Luc. 15.

Rom. 15

T ij

SPECVLVM

- Ecci. 2.** confundi non possumus. Iuxta illud Ecclesiastici. Respicite filij nationes hominum, quia nullus sperauit in domino & confusus est, permansit in mandatis eius & derelictus est. Vnde dicit Apostolus ad Romanos. Spes uero non confundit. Et in psal.
- Roma. 3** In te domine speraui, non confundar in eternum. Debet igitur spes nostra esse sicut ancora firmitatis, ne a fluctibus moueamur, sicut mola ueritatis, ne indebite conteramur, & sicut galea securitatis, ne ab hoste ledamur. De primo scribitur ad
- Heb. 6.** Hebræos. Confugiamus ad tenendam propositam spem, quam sicut ancoram habemus anime tutam & firmam. De secundo dicit glosa super illud Deuteronomij uicesimo quarto. Non accipies loco pignoris inferiorem & superiorem molam. Superior & inferior mola sunt spes & timor. Spes ad alta subuehit, timor ad inferius premit. Vna mola sine altera inutiliter habetur. In peccatore igitur semper debent spes & formido coniungi, & incassum misericordiam sperat si iustitiam non timeat, & incassum metuit quod non confidit. Ligno igitur pignosis, mola inferior aut superior non tollatur, quia qui predicat peccatori, tanta dispensatione disponere predicationem debet, ne relicta spe timorem subtrahat uel subtracta spe timorem relinquat. Est igitur spes sicut mola superior, que cor eleuat & sustinet in contritione debita peccatis, & timor iustitię, mola inferior que conterit & comprimit, ne cor exalteretur nimis. Iuxta illud

psal. Ab altitudine diei timebo. Tertio spes nostra est sicut galea securitatis, ne ab hoste laedamur. Homo enim priuatus galea per desperationem omni uulnere tentationis occiditur, eo quod caput habet inerme. Iuxta illud Hieremie, Desperauimus post cogitationes nostras ibimus & unusquisque prauitatem cordis sui mali faciemus. Non autem non sic faciamus, sed uadamus ad istam galeam contine induamus. Iuxta illud Apostoli ad Thessalonicenses. Nos autem qui diei sumus, sobrii simus, in duri lorica fidei & charitatis, & galeam spem salutis. Item notandum, quod deus sic in natura prouidit communiter, quod & clementia & potentia, fortitudo & mansuetudo naturaliter coniunguntur, & ubi plus est fortitudinis, & ibi plus etiam mansuetudinis & clementie reperitur. Exemplum de leone, qui est fortissimus bestiarum, & tamen clementissimus. Vnde Solinus de mirabilibus mundi leonum clementie indicia multa sunt. Parcunt prostratis, in uiros potius quam in foeminas desequiunt, infantes non nisi magna fame perimunt, nec a misericordia separantur. Hec Solinus. Vnde metricè dicitur,

Parcere prostratis scit nobilis ira leonis.

Et per oppositum. Deus crudelia animalia potestate priuauit. Vnde inter canes minimi canes sunt maxime cholericis, & quo minus possunt uiribus eo magis abundant latratibus. Christus autem more leonis quibuscumque se prosternentibus per pro-

Hiere. 18

Thessa. 5

SPECVLVM

nitētiam clementem se exhibet. In uiros potius q̄
in foeminas, hoc est in peccantem ex malicia poti
us q̄ in peccantes ex passione se uindicat, & infan
tes. i. innocentes non nisi magna fame .i. magno
amore salutis eorum in p̄senti flagellat. Iuxta il
lud Apoc. 3. Ego quos amo arguo & castigo.

Capitulum VI.

Item dictum est superius, q̄ ad ueram peni
tentiam requiritur examinatio conscientie. Id
circo notandū est, q̄ conscientia hominis mul
tiplicem actum habet. Est enim conscientia ac
cusatrix prauę transgressionis, reuelatrix nostrę
depressionis, conuersatrix bonę possessionis, uindi
catrix fractę professionis. Primo ergo consciē
tia hominis est accusatrix suę transgressionis. Sic
ut em̄ puero datur dica, in qua defectus sui signā
tur ut postea uerberetur, & nullo modo licet sibi
abiicere dicam suā, q̄a per eam accusatur, ita cui
libet homini alligatur conscientia, in qua oīa p̄c̄ta
sua notantur, ut secundum eam accusetur in iudi
cio. Iuxta dictum Apostoli ad Roma. Testimo
nium reddente illis conscientia ipsorum & inter se
inuicem cogitationum accusantium aut etiā defen
dentium, in die cum iudicabit deus occulta homi
num, & ideo istam accusatricem conscientia ma
xime timere debemus, dicente Seneca: Conscium
p̄c̄torum tuorum non magis timueris, q̄ te ipsum
Alienum em̄ potes effugere, te nunq̄. Item, Medi/